

NORGE UNDER OKKUPASJONEN

Prosjektråd: Forfatteren Randi Bratteli, forsker Guri Hjeltnes, professor Tore Pryser, fylkesmann Håkon Randal.

Adresse: Prosjektleder Jan Eidi, Myggveien 26, 3218 Sandefjord, Tlf: 33 45 07 58

Bankgiro: 2490.45.50309 Postgiro: 0826 0916271

Lebensborn i Norge

Velferdsinstitusjon for mor og barn, – eller redskap for raseideologi?

Levendefødte 1942-1946

Fylke	Sum	%	Pr. 10000
Østfold	226	3,0	12,7
Akershus	391	5,1	13,0
Oslo	531	7,0	18,6
Hedmark	205	2,7	12,1
Oppland	229	3,0	14,8
Buskerud	189	2,5	12,6
Vestfold	282	3,7	19,1
Telemark	169	2,2	12,8
Aust-Agder	163	2,1	21,8
Vest-Agder	264	3,5	28,1
Rogaland	556	7,3	27,5
Hordaland	808	10,6	27,0
Sogn og Fjordane	55	0,7	5,7
Møre og Romsdal	458	6,0	25,0
Sør-Trøndelag	736	9,6	38,0
Nord-Trøndelag	356	4,7	33,7
Nordland	862	11,3	39,9
Troms	685	9,0	60,2
Finnmark	471	6,2	80,1
Sum	7636	100,0	24,2

Levendefødte norsk/tyske barn 1940-1946

Sted	1940/41	1942	1943	1944	1945	1946	Sum
Bygder	700	1007	1199	1170	267	4600	
Byer	617	600	892	710	124	3133	
Sum	1317	1607	2091	1880	391	6286	

Tallet for 1940 og 1941 er slått sammen, for det var kun 2 levendefødte norsk/tyske barn i 1940

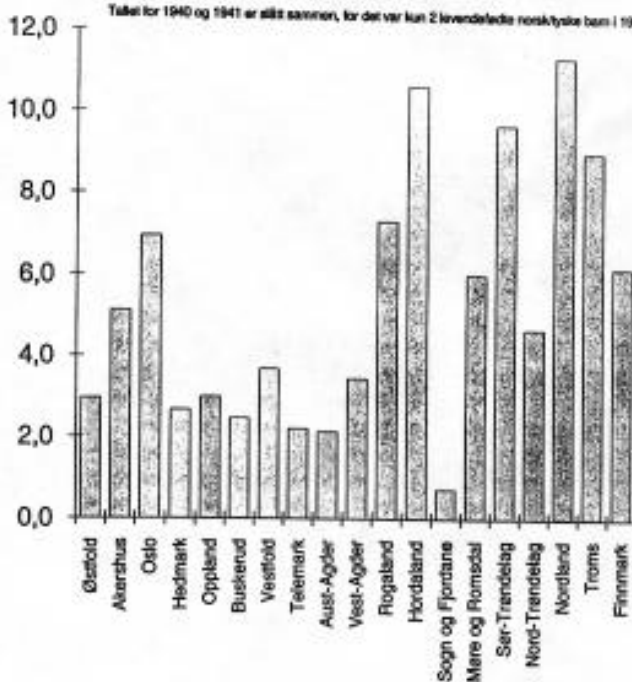

FOTO: NTB

Norske og tyske kvinner ved avreise til Tyskland 1946. Anslagsvis 3000 kvinner måtte forlate landet etter krigen, vesentlig kvinner som var forlovet, gift eller hadde barn med tyskere. Barn en

Innhold **LEBENSBO**RN (klikkbar)

Personalia for Ove Johnsen	3
Velferdsinstitusjon for mor og barn eller redskap i raseideologien?	
A. Innledning	4
B. Befolkningsøkning - raseideologi	5
1. Lebensborn i Tyskland	5
2. Lebensborn i Øst-Europa	7
3. Lebensborn i Vest-Europa utenom Norge	8
C. Lebensborn i Norge	8
1. Organiseringen av Lebensborn	9
2. Lebensbornhjemmene	9
3. Mødrene og fedrene til Lebensbornbarna	11
4. Lebensbornbarna/krigsbarna	13
D. konklusjon	15
Litteraturliste	16
Levendefødte norsk/tyske barn 1940-1946	17
Avisartikkel: Nye tall om tyskerbarna	18
Avisartikkel: Tyske bordeller og fødehjem	19

UTDANNELSE:

Historisk filologisk embetseksamen (cand.philol.) fra Universitetet i Oslo i 1963 med fagene fransk hovedfag, tysk og norsk mellomfag. Min hovedfagsavhandling omhandlet General De Gaulle`s krigsmemoarer. Diverse språkstudier ved Universitetet i München og Universitetet i Caen, Normandie. Fulgt deltidstudier til 1. avd. juridicum og litteraturvitenskap grunnfag.

Stipendier:

- 1963/64: Stipend fra Uteriksdepartementet og Europabevegelsen i Norge for 1 års studium i europeisk statsvitenskap ved Collège d`Europe i Belgia. Eksamen i statsvitenskap grunnfag. Særoppgaver: "Fransk og tysk kolonisasjonshistorie"
"Skandinavisk skolepolitikk"
- 1970: Stipend fra Kirke- og undervisningsdepartementet for studier av fransk voksenopplæring med vekt på bedriftsintern opplæring.
- 1978: Studiestipend fra Kirke- og undervisningsdept. til Afghanistan for å delta i UNESCO`s prosjekt om lese- og skriveopplæring for voksne analfabeter.
- I perioden 1973 - 1995 har jeg vært på flere studiereiser for å sette meg nærmere inn i voksenopplæringens organisasjon og oppbygging bl.a. i Polen, Ungarn, Tsjekkoslovakia, Tyskland og Nederland.

PRAKSIS:

- 3 år som lektor i den videregående skole
- 6 år som studiesekretær og rektors stedfortreder ved Folkeuniversitetet/friundervisning i Oslo med ansvar for bedriftsopplæring og Friundervisningens sekretærskole.
- 1973 - 1995 har jeg vært tilsatt som rektor ved Folkeuniversitetet i Oppland. Arbeidsområdene har omfattet administrasjon og ledelse av Folkeuniversitetets lokalavdelinger i fylket som har voksenopplæring som hovedoppgave. Planlegging og gjennomføring av desentralisert høgskole - og universitetsutdanning har vært et sentralt arbeidsfelt i denne perioden.
- Siden mai 1995 har jeg vært førtidspensjonert og har i denne tiden, ut fra interesse for historie, engasjert meg som medarbeider i prosjektet "Norge under okkupasjonen"

LEBENSBO R N I N O R G E

VELFERDSINSTITUSJON FOR MOR OG BARN ELLER REDSKAP I RASEIDEOLOGIEN?

A. INNLEDNING

Navnet "Lebensborn" har unektelig en viss poetisk klang i seg. Hensikten til de tyske raseideologer som skulle gi navn til en institusjon som var tiltenkt en livsviktig oppgave i Det Stor-Tyske Riket, var nettopp å finne et navn som skulle framkalle positive assosiasjoner. Ordet er sammensatt av "Leben" (liv) og et gammelt tysk poetisk ord "born" som betyr "kilde", altså "livskilde".

Det er nå engang slik at krig krever menneskeliv og da trenger man en livskilde - et Lebensborn - for å sørge for at nye barn blir født.

Mytene gror raskt omkring begivenheter som blir fortiet og hemmeligholdt - spesielt det man forbinder med krigen og tyskerne. Og det har også vært tilfelle med Lebensborn. "Forplantningsanstalt", organisasjon som spesialiserte seg i "kidnapping" av raserene barn er noen av de forestillinger som ennå henger igjen hos mange.

Fram til midten av 1970-årene var det svært lite informasjon som var publisert om Lebensborn. Det franske journalistparet Marc Hillel og Clarissa Henry utga i 1975 "Lebensborne. V. Im namen der Rasse" en dokumentarberetning om Lebensborns virksomhet i Tyskland og i de okkuperte land. Boken ble omstridt, ikke minst fordi den lanserte påstanden om Lebensborn som avlsted, hvor kvinner av "godt blod" mer eller mindre frivillig lot seg besvangre av tyske SS - offiserer og soldater. Påstander som denne til tross, gir beretningen et troverdig bilde av Lebensborns omfangsrrike aktivitet og av de personene som stod sentralt i denne virksomheten. De foretok bl.a. direkte intervju med de øverste lederne, Max Sollmann og Georg Ebner, og med en del av de tidligere "fortyskede" Lebensbornbarn fra Øst-Europa.

Ikke før i 1985 ble det offentliggjort en grundig vitenskapelig avhandling om Lebensborn i Tyskland og tysk okkuperte områder: Der "Lebensborn e.V." Ein Instrument nationalsozialistischer Rassenpolitik. Forfatteren er dr.phil. Georg Lilienthal ved Universitetet Mainz. Lilienthal har gransket det meste av det tilgjengelige kildemateriale. Hans avhandling er regnet for å være den påliteligste dokumentasjon om organisasjonen Lebensborn. Her påviser Lilienthal bl.a. at forstillingene om "avl" er grunnløse rykter.

Riksarkivar Helge Paulsen er annen som har bidratt til å kaste lys over over Lebensborn, spesielt i Norge, gjennom radioprogram og artikler i dagspressetidsskriftet "Kontrast."

Politigeneral Rediess skrev i 1942 tre hefter, nærmest en rapport til Himmler, med tittelen " SS für ein Grossgermanien" hvor ett av heftene, " Schwert und Wiege" (Sverd og vugge), omhandler Lebensborns virksomhet i Norge.

På tross av mye propaganda og raseromantikk, inneholder rapporten likevel en del interessante opplysninger bl.a om tyskernes oppfatning av hvordan den "nordiske" rase skulle fremmes og dyrkes.

Mange av synspunktene og enkeltopplysningene i denne rapporten, er hentet fra Lilienthals avhandling og Helge Paulsens artikler i Kontrast (1986,nr,2/3) og Dagbladet (21/5-76) og Rediess`s hefte "Sverd og vugge" uten at det spesielt nevnes.

Det vises for øvrig til vedlagte litteraturliste.

For å sette Lebensborn i Norge inn i et helhetsbilde, har vi i det følgende først valgt å se nærmere på utviklingen av organisasjonen i Tyskland og andre okkuperte områder.

B.BEFOLKNINGSØKNING - RASEIDEOLOGI

1.LEBENSBOERN I TYSKLAND.

Etter 1933 ble det i Tyskland satt i verk en rekke tiltak for å påvirke befolkningsstatistikken i positiv retning dvs. stimulere fødselstallet. Lovendringer og forordninger la forholdene til rette for å øke barnetallet i familier, bekjempe abort og styrke barns stilling ved utenomekteskapelige fødsler.

I Tyskland var flere organisasjoner engasjert i arbeidet med å ta seg av ugifte mødre og deres barn. En av de viktigste var hilfswerk "Mutter und Kind" som i 1934 ble opprettet innenfor Nationalsozialistische Volkswohlfahrt, NSV, og var altså en del av partiet, NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei).

SS hadde imidlertid store ambisjoner når det gjaldt befolkningspolitikken og ønsket ikke å la NSV få fritt spillerom på dette markedet. Derfor opprettet Himmler, Der Reichsführer SS, i Berlin i desember 1935 Lebensborn e.V. (e.V. står for eingetragener Verein dvs. innregistrert forening).

Himmler valgte foreningsformen for å gjøre organisasjonen mest mulig uavhengig av partiet. Foreningens statutter la utelukkende vekt på den rasemessige / arvebiologiske siden av virksomheten.

Heinrich Himmler formulerte selv mottoet for Lebensborn og det lød: "Heilig soll uns sein jede Mutter guten Blutes".

(Hver mor av godt blod skal være hellig for oss).

Organisatorisk tilhørte Lebensborn e.V. først Hovedavdelingen for rase og bosetting (Rasse- und Siedlungshauptamt) innenfor SS-organisasjonen og var underlagt Kontoret for slekt/avstamning (Sippenamt), men i 1938 ble den flyttet og direkte underlagt SS-sjefens (Himmler) personlige stab og ble dermed en selvstendig organisasjon. Samtidig flyttet administrasjonen, "Rikssentralen," fra Berlin til München. De to øverste lederne for Lebensborn var Obersturmbannführer (general) Max Sollmann, forretningsfører, og SS-lege Georg Ebener, medisinsk leder.

Lebensborn skulle i hovedsak ta seg av ugifte gravide tyske kvinner slik at de unnlot å ta abort. Foruten gratis klinikkopphold, barnehjem og underholdsbidrag, ble oppholdet på fødehemmet hemmeligholdt, fødselen ble unndratt offentlig registrering hos de lokale myndigheter. Lebensborn skulle også om nødvendig overta formynderskapet av barnet dersom

det var av "godt blod" og hjelpe til med å skaffe moren arbeid etter fødselen. Motivet var neppe av humanitær art.

Det gjaldt å sikre rekrutteringen av den "riktige" menneskesorten og i første rekke framskaffe soldatmateriale.

SS-propagandaen må ta mye av skylden for de ryktene som har versert om Lebensborn i ettertid.

Kjente utsagn som bl.a. at alle unge tyske kvinner måtte "skjenke føreren et barn" har dannet grunnlaget for spekulasjonene om at Lebensborn var en "forplantningsanstalt" og Lebensbornhjemmene "forplantningssteder". Dette er aldri blitt dokumentert av historikerne. Og Lilienthal, som vi har nevnt ovenfor, mener dette er en myte.

Lebensborn kom etter hvert også til å få andre oppgaver. I noen grad ble det etter krigsutbruddet aktuelt å ta seg av gravide enker og barn til f.eks. offiserer og soldater.

Den kom for øvrig til å spille en viktig rolle når det gjaldt mottak og bortadopsjon av barn som ble sendt til Tyskland fra okkuperte områder bl.a. fra Norge. Ikke minst var dette tilfelle med barn som ble kidnappet fra barnehjem eller tatt direkte fra foreldrene i okkuperte områder i Øst- og Sørøst-Europa. Barna kom til tyske Lebensbornhjem til "fortyskning" (Eindeutschung) og gitt ny tysk identitet og nye, tyske navn. Det dreide seg bare om "rasemessige" verdifulle barn.

SS utviklet etter hvert et nitidig og kynisk system for å fastslå morens og barnets raserenhet, med slektsregistre og sinnrike måleapparater for å fastslå hodets størrelse og form.

De kidnappede barna fra Øst-Europa måtte gjennomgå en omhyggelig "rasemessig" utvelgelse og de "ikke verdifulle barn" ("nicht wertvolle Kinder") led ofte en tragisk skjebne i organisasjonens varetekt.

I beste fall ble de neglisjert og overlatt til sin egen skjebne; i verste fall måtte de gå den etter hvert såopptråkkede vei til gasskamrene.

Dette hører med til de uhyggelige sidene ved Lebensborns virksomhet og er foranledningen til at organisasjonen etter krigen ble omtalt som "Tødesborn" - "dødskilden".

I de tyske Lebensbornhjemmene regner man med at det ble født ca 7- 8 000 barn i alt. Men en god del av disse var barn av gifte tyske mødre, bare 50-60 % var av ugifte mødre. Dette betyr at antakelig under 5000 barn av ugifte mødre ble født på Lebensbornhjem i Tyskland. Med tanke på befolkningsøkning var dette en dråpe i havet ! Himmlers tiltak på dette område ble altså lite vellykket.

Hva så med Lebensborns virksomhet i andre tyskokkuperte og erobrete land ?

2.LEBENSBOERN I ØST - EUROPA.

Under krigen med Sovjetunionen, led Tyskland store tap av tropestyrker. Mye "germansk blod" gikk tapt. Himmler fant det nødvendig å supplere sine fødselsfremmende tiltak i "Das Reich" med å samle opp flest mulig barn, "rasemessig verdifulle", i de okkuperte land. Tanken var å berøve disse landene for deres "germanske potensial" ved tyskning (Eindeutschung). Himmlers utsagn: "Jeg har absolutt til hensikt å stjele germansk blod der jeg kan finne det" ble en realitet i Øst - Europa.

Men i denne virksomheten støtte Lebensborn for alvor på sin konkurrent, partiorganisasjonen NSV, Hilfswerk "Mutter und Kind" som i 1942 truet med å overta hele virksomheten til Lebensborne.V. NSV hadde støtte hos Himmlers rival hos Hitler: Martin Bormann.

Med unntak av Polen, var det ingen egentlige Lebensbornhjem i Øst-Europa.

I den vestre delen av landet ble det opprettet et barnehjem "Warthegau" som hadde en viss virksomhet.

Bare i liten grad lyktes det Lebensborn å "fortyske" polske barn. Ca 2-300 barn fra "Warthegau" ble "fortysket" Det dreide seg om polske barnehjemsbarn og barn av foreldre som var arrestert av tyskerne eller tvangs sendt til Tyskland.

Barn av polske mødre og tysk far - dersom de ble funnet å være "rasemessig verdifulle", ble ofte tatt med tvang og sendt til Lebensbornhjem i Tyskland.

Lebensborn tok seg også av barn fra Tsjekkoslovakia, Romania og Jugoslavia for rasemessig utvelgelse og "fortyskning".

Barna tilhørte foreldre som enten var drept av tyskerne eller sendt i fangenskap eller - de ble ganske enkelt revet med makt fra foreldrene.

I de tyskokkuperte delene av Sovjetunionen skjedde det lignende ting, men her var Lebensborns konkurrent, NSV, enerådende.

3.LEBENSBOEN I VEST - EUROPA UTENOM NORGE.

Med unntak av Norge og Tyskland hadde Lebensborn en forholdsvis beskjedne aktivitet i de okkuperte land i Vest-Europa.

I Nederland - som i den nazistiske rasepolitikk stod i en særstilling, ble det bare etablert ett Lebensbornhjem som ikke ble tatt i bruk. Rikskommissæren i Nederland hadde lite til overs for SS, og han sørget for at partiorganisasjonen NSV fikk spille hovedrollen.

I Belgia ble det opprettet et hjem, "Ardennen", i 1943, men hjemmet tok bare imot soldatbarn av mødre av "germansk blod".

I Frankrike ble det født et svært stort antall barn av tyske soldater. Allerede i 1943 anslo man antallet til 85 000 barn.

Først i 1944 ble det åpnet et lite fødehjem i Chantilly, nord for Paris, med plass til 30 mødre. Dette var det eneste som kom til å bli opprettet i Frankrike.

Det virket som om Lebensborn - og heller ikke NSV - ikke viste noen særlig interesse for soldatbarna i Frankrike. Trolig ble de ikke ansett for å være "germanske nok".

Heller ikke i Danmark hadde Lebensborn noen virksomhet av betydning på tross av et stort antall krigsbarn (ca. 5.500 barn).

Forklaringen ligger sannsynligvis i at Danmark hadde en mer selvstendig stilling enn andre okkuperte land. Det fikk opprettholde sitt legale politiske system uten direkte innblanding fra okkupantenes side, iallfall i den første del av krigsperioden. Først mot slutten av krigen ble det åpnet et fødehjem i København som ikke kom i bruk.

Hva så med Norges plass i helhetsbildet av Lebensborn ?

C.LEBENSBOEN I NORGE

Lebensborn fikk et svært godt fotfeste i Norge i forhold til andre okkuperte områder. Årsaken er vel først og fremst fordi vi rasemessig stod i en særstilling. Her fant man så og si prototypen på de "rette" arvebiologiske egenskapene etter tysk målestokk: Høy panne, blå øyne og lyst hår. Norske barn utgjorde eliten som en gang skulle "nordisere" dvs. øke det nordiske bildet i et framtidig tysk kontrollert Europa.

Suksessen i Norge skyldtes ikke minst at Terboven hadde god vilje for SS og stod på god fot med Himmler. Derfor kom det i stand et nært samarbeid om Lebensborn - og det kom i stand tidlig under krigen.

En annen medvirkende årsak er at Lebensborn skulle komme til å bli enerådende i Norge. Ingen av konkurrentene, selv ikke det aktive NSV, gjorde noen gang forsøk på å få innpass på det norske markedet.

En ble fort klar over at det kom til å bli født en del barn av tyske soldater i Norge. Allerede tidlig fikk vi store tropestyrker som spredte seg over hele landet. Det var rimelig å anta at det ville avføde intime forbindelser med lokalbefolkningen og etterlate et betydelig tysk-norsk avkom.

SS var interessert i å få disse barna under sin kontroll etterhvert som de ble født.

1. ORGANISERINGEN AV LEBENSBORN

Allerede i oktober 1940 ble det tatt initiativ til å etablere organisasjonen i Norge.

På et møte i Berlin ble retningslinjene trukket opp av bl.a. Reichsführer Himmler, lebensbornsjefen Max Sollmann og Rikskommissær Terboven. Organisatorisk fikk Lebensborn i Norge en mer selvstendig stilling enn tilfellet var i andre land. Den ble direkte underlagt Reichskommissariat og ikke Rikssentralen i München som var det vanlige. Dette var Terbovens eget ønske. Han tålte ikke noen innblanding over sitt hode fra noen riksinstans i Tyskland når det gjaldt den sivile tyske virksomhet i Norge. Men forbindelsen med Rikssentralen var likevel sterk og den ble opprettholdt under hele okkupasjonen.

"Abteilung Lebensborn" ble den offisielle betegnelsen på Lebensborninstitusjonene i Norge og hovedkontoret ble åpnet i februar 1941.

Fram til 1942 sorterte den under Reichskommissariatets landbruksavdeling (her var landbruksråd Richert leder og han var raseekspert) og deretter overført til Polizeiführer Nord (med general Rediess som sjef) som også lå under Reichskommissariat. Lebensbornsjef i Norge var først SS-Sturmbannführer Tietgen som senere ble avløst av SS-Sturmbannführer Ragaller. Hovedkontoret ble lagt til Arbiensgt. 7, Oslo. Det ble senere opprettet distriktskontor i Trondheim og Bergen.

Før 1941 regnet man med 2 337 000,- Riksmark eller vel 4 millioner kroner i utgifter til Lebensborn. Det omfattet kjøp og ombygging av flere større bygninger for formålet, bl.a. Holleby gård i Østfold, hotellet Hurdal Verk, oppholdssted for vordende mødre i Oslo, barne- og mødre hjem i Bergen og Trondheim.

Planene var basert på 1000 fødsler i året, hvorav 600 skulle skjule Lebensbornhjemmene.

Først i 1942 kom det en offentlig forordning fra Berlin (undertegnet av Hitler) som formaliserte virksomheten i Norge.

I 1943 kom det flere som bl.a. fastslo at saker som angikk norske kvinner som ventet barn med en tysk militærperson eller annen tysk statsborger, hørte inn under Abteilung Lebensborn.

2. LEBENSBORNHJEMMENE

I juli 1941 fikk Norge sitt første lebensbornhjem, fødehjemmet Hurdal Verk, i Hurdal.

Det var på det tidspunktet registrert flere fødsler - i følge politigeneral Rediess's oversikt, skulle det være født innen utgangen av juni 1941 sammen 195 barn med tysk far.

De to første barna med norsk mor og tysk far hadde sett dagens lys allerede i november 1940.

Etter hvert ble det opprettet flere hjem. Av de mest kjente er fødehjemmene eller mødre hjemmene Klekken (Klekken hotell),

Geilo (Holms hotell), som også var oppholdshjem for mødrene før og etter fødselen, Høsbjør hotell, Brumunddal, Moldegård ved Bergen, barnehjemmet Godthaab, Bærum, som var det største og hadde plass til 165 barn, Stalheim ved Voss, Os ved Bergen og ett kombinert oppholds- og fødehjem i Oslo

og Trondheim. Det var også tale om et fødehjem i Stavanger i følge Rediess, men det er uvisst om det ble tatt i bruk.

I tillegg kom det i gang en "mødreskole" i Lier ved Drammen. Den var ikke i Abteilung Lebensborns regi, men den var også åpen for mødrene fra Lebensborn.

Det skjedde ingen stor markedsføring av Lebensborn overfor vordende mødre. De ble som oftest kjent med tilbudet gjennom sine tyske kavalerer eller gjennom bekjente. Det gjaldt å skjermes disse kvinnene - som ofte var sterkt fordømt av befolkningen - mot all publisitet.

Det skjedde en systematisk registrering av mødrene og fedrene på hovedkontoret i Oslo. Enhver sak der en kvinne oppga at barnefaren var tysk skulle rapporteres til Abteilung Lebensborn. Kvinnene måtte gi opplysninger om den tyske barnefaren og om seg selv og familien og hver sak fikk sin egen mappe. Materialet er i dag oppbevart på Riksarkivet og tilgjengelig for de aktuelle krigsbarn.

Lebensbornhjemmene hadde tysk personale - leger, barnepleiersker, jordmødre og sykesøstre. Det som var av norsk personale var rent underordnet - rengjøringshjelp, kjøkkenhjelp, bud o.l. Rikssentralen i München var behjelpelig med å skaffe fagfolkene.

De vordende mødre kunne få opphold i siste del av svangerskapet, i enkelte tilfeller allerede fra 4. måned.

Det vanlige var 6 - 8 uker. De kom som regel først til et oppholdshjem og senere til mødre hjem når fødselen nærmet seg. Og her kunne de få oppholde seg også etter fødselen så lenge det var behov og plass - vanligvis 6 uker.

Under oppholdet på Lebensborn fikk kvinnene opplæring i husstell, barnepleie, matlaging og språkopplæring i tysk, i tillegg til innføring i tysk "Weltanschauung" dvs. tysk ideologi. Etter oppholdet fikk de også tilbud om å delta på "mødreskolen" i Lier.

Dersom moren kunne ta barnet med og flytte for seg selv, fulgte Lebensborn opp mor og barn ved jevne besøk i kvinnens hjem for å se hvordan hun ivaretok oppdragelsen.

Hvis kvinnen ikke selv ønsket - eller ikke kunne beholde barnet, ordnet Lebensborn med adopsjon eller pleie hos fosterforeldre. Barnet ble så midlertidig plassert på ett av barnehjemmene under omsorg av tyske pleiere.

Barna lærte bare tysk - og fikk tysk indoktrinering i den grad en kan indoktrinere små barn i ideologi med sanger og lek og alt som vass-inspirert.

Noen regulær kidnapping av barn slik som Lebensborn drev i Polen, forekom ikke i Norge. Det er sannsynlig at de mødre som ga fra seg barna gjorde det frivillig. I blant kunne det nok forkomme at moren ble oppfordret av funksjonærene i Lebensborn til å overlate barnet til organisasjonen, men det var aldri tale om noen tvang. Når moren skrev under på at hun ga fra seg retten til barnet, var det også underforstått at barnet kunne sendes til Tyskland. Mye tyder på at moren ikke var klar over, iallfall ikke alltid, at barnet ville bli sendt til Tyskland for bortadopsjon eller til fosterhjem.

En forordning av 1943 fastslo i detalj hvor stor støtten til mor og barn skulle være.

Både mødrene og barna hadde gratis opphold på hjemmene. Mødrene fikk et månedlig bidrag på 50 kroner og de første 9 månedene etter fødselen et månedlig tillegg bidrag på 30 kroner.

Reisekostnadene til og fra hjemmene ble også dekket. I datidens pengeverdi utgjorde det et forholdsvis godt underhold.

Det var viktig å frita den kjempende soldaten for ansvaret. Han skulle slippe å bekymre seg for følgende av forbindelsen med den norske kvinnen.

Lebensborn ordnet også alt det formelle som måtte til hvis foreldrene ønsket å gifte seg. Dette skjedde imidlertid ytterst sjelden. Anslagsvis 400 ekteskap ble inngåtte med tyske soldater under krigen og de fleste ble viet i Tyskland.

Det ble fra Lebensborns side lagt stor vekt på å få fastslått hvem som var faren til barnet. Det var farskapssaker praktisk talt i alle tilfellene. Det var en tysk militær domstol, Feldgericht, som avgjorde farskapet etter tysk kjennelse. I de fleste tilfellene ble farskapet fastslått frivillig og kjennelsen høytidelig nedfelt i et rettsdokument.

3. MØDRENE OG FEDRENE TIL LEBENBORNBARNE

Myten som omspant mødrene eller de såkalte "tyskertøser" både under og etter krigen har vært mange, og noen har vært så seige at de har hengt igjen inntil våre dager. De ble ofte omtalt som undermåls og sett på som infantile og lettivede utskudd uten evne til å fatte krigens alvor.

Vi har ingen norsk undersøkelse som gir oss kunnskap om hvor disse kvinnene kom fra og hvilke sosiale lag de tilhørte.

Politigeneral Rediess gir i sitt hefte om Lebensborn, "Sverd og vugge" 1942, en oversikt over deres egen og foreldrenes yrkesbakgrunn. Av de 2.514 kvinnene som inntil desember 1942 var registrert i Lebensborn, var de aller fleste, 856, av de som hadde oppgitt yrke, hushjelper. Omlag 1000 hadde ikke oppgitt noe yrke og sannsynligvis hadde de ikke noen yrkesbakgrunn. De øvrige var sykepleiere, kontordamer, frisører, sydamer, skoleelver, fagarbeidere og landbruksarbeidere. Deres familiefedre var håndverkere, bønder, kjøpmenn, fiskere, sjøfolk, funksjonærer og kunstnere. Det er ikke oppgitt yrke på ca. 1100 av fedrene.

Krigbarnutvalgets innstilling (25/10-45) fremholder at det i stor utstrekning dreide seg om kvinner fra gode hjem som bare hadde stått i forhold til en tysker og kanskje vært forlovet med han. Mange av mødrene var helt unge piker i alderen 16 - 18 år og enkelte enda under 15 år. Man antar at kvinnene kom fra alle samfunnslag.

Sosiologen Dag Ellingsen gjør i sin artikkel i boken "Kvinner, Krig og Kjærlighet" et tankeeksperiment på grunnlag av en modell fra en dansk undersøkelse. Han kommer fram til at det kunne dreie seg om 85 000 norske kvinner som hadde tysk kjæreste og at 1/10 av disse forholdene resulterte i barn.

Det kan være en interessant forskeroppgave å avklare det forholdet nærmere.

Mødrene kom fra bygder såvel som byer. De vedlagte statistikkene over fødselstallene 1940 - 46 viser at flertallet kom fra bygdene og at de tre nordligste fylkene er sterkest representert.

Tyskerne var spredt ut over hele landet i bygder og byer, i små fiskevær, og spesielt mange var stasjonert i Nord-Norge.

I mange lokalmiljøer ble tyskerne en faktor man måtte forholde seg til daglig og over lang tid. Det var naturlig at det under disse forhold måtte oppstå en mengde forbindelser mellom tyske soldater og norske kvinner. Det motsatte ville vært høyst besynderlig.

Like naturlig er det at dette forholdet ble sterkt fordømt av befolkningen i sin alminnelighet siden barnas fedre tilhørte den fiendtlige okkupasjonsmakt. For mange var det nok en befrielse å komme til et Lebensbornhjem og slippe å ligge på en vanlig fødestue og møte forakten fra andre kvinner. For disse kvinnene var Lebensborn et velferdstilbud.

Kvinnenes kontakt med de tyske soldater var sjelden politisk motivert. De hadde som regel ikke noe til overs for NS.

En undersøkelse foretatt av prosjektet "Norge under okkupasjonen" i kommunene over hvordan folk i ettertid ser på den behandling disse mødrene ble utsatt for etter krigen, viser at litt i underkant av halvparten av befolkningen synes de fikk gjennomgå uforholdsmessig hardt. Det er kanskje et tegn på at holdningen er i ferd med å snu og at man ønsker å reparere litt på den overlasten de har lidd.

En del av de kvinnene som overlot sine barn til Lebensborn for bortadopsjon, har, etter at barna i voksen alder fant fram til sin biologiske mor, ikke ønsket å inngå noen forbindelse. De har stiftet ny familie og har ofte fortiet forholdet omkring sitt krigsbarn.

Når det gjelder fedrene til krigsbarna er vår viten nokså sparsom. Det vi vet er at 99 % av Lebensbornbarna var barn av tyske soldater, ikke av SS-folk. Bare et titall barn av norske mødre og SS-folk og av sivile tyske menn ble født i Norge.

Politigeneral Rediess har i sitt hefte "Sverd og vugge" gitt oss en oversikt (fra 1940-42) både over de våpengrenene fedrene kom fra og deres sivile yrke. Alle våpengrenene er representert, med det overveiende antall fra hæren. Med hensyn til yrkesbakgrunnen ligger hovedtyngden på fagarbeidere, håndverkere, og ansatte innenfor handel og kontor. Svært mange er ufaglærte arbeidere eller har ikke oppgitt noe yrke.

Som tidligere nevnt, foretok Lebensborn en grundig registrering av begge foreldrene. Disse opplysningene finnes i dag i Riksarkivet og vil nok kunne supplere bildet betraktelig.

4. LEBENSBORNBARNA/KRIGSBARNA

Det ble født og registrert drøyt 8.000 barn med norsk mor og tysk far under krigen. Mange barn av tysk-norske foreldre ble nok ikke registrert, men hvor stort mørketallet er, vet vi lite om.

Statistisk Sentralbyrå har utarbeidet vedlagte statistikker over tysk-norske barn født i årene 1942 - 46. Tallene for 1940/41 er hentet fra Rediess "Sverd og vugge" Det totale antall er på 8.364 barn. Antallet er på sitt høyeste i 1944 med en svak nedgang i 1945. Tyskerne hadde oppholdt seg i landet noen år og var blitt mer integrert i lokalmiljøene.

Grunnlaget for fraterniseringen lå dermed bedre til rette. De tre nordligste fylkene ligger, som vi har sett, gjennomgående på topp med unntak av Finnmark som har en stor nedgang i 1945/46. De tyske troppene ble drevet ut av Finnmark høsten 1944 og russiske soldater tok over.

Interessant er det å legge merke til at tallet for Sogn- og Fjordane ligger lavest i landet gjennom hele perioden.

Forklaringen ligger sannsynligvis i det faktum at det var stasjonert forholdsvis få tyskere i fylket under krigen.

Av det totale antall krigsbarn, var det bare vel 1/3, 2.610,- som ble født i Lebensborninstitusjonene (Chr.Gogstad. Helse og hakekors,s.194).

De fleste av disse barna ble tatt vare på av mødrene selv, besteforeldrene eller andre slektninger eller de ble bortadoptert til norske familier.

Men noen av barna ble overlatt til Lebensborn og det ble gitt samtykke til adopsjon. I løpet av krigsårene ble de aller fleste av disse sendt til Tyskland, først anbrakt i Lebensbornhjem og siden satt bort til pleieforeldre eller bortadoptert. Barna ble førtysket". De fikk nytt, tysk navn og tyske identitetspapirer.

Dette ble administrert fra Lebensbornsentralen i München. Noen barn som kom til sin tyske far eller sine tyske besteforeldre.

Det er ikke mulig å fastslå et eksakt tall for hvor mange barn som ble sendt til Tyskland. Det er grunn til å anta, etter de opplysningene Sosialdepartementet mottok fra de allierte myndigheter i 1946-47, at det dreide seg om ca 250 barn.

I 1947 besluttet Regjeringen etter tilråding fra Krigsbarnutvalget og Sosialkomitéen at de tysk-norske barna som var uten forsvarlig omsorg, skulle tas tilbake til Norge.

Mødre som hadde samtykket i bortadopsjon av sitt barn, ønsket det nå tilbake. Besteforeldre som kanskje tidligere hadde sett med ublide øyne på datter og barnebarn, var nå villig til å ta barnet til seg.

Barn som bodde hos sin tyske far eller tyske besteforeldre skulle undersøkes i hvert enkelt tilfelle. Var omsorgen god fikk barnet bli. Det gjaldt også en del barn som ble bortadoptert.

Når avgjørelsen om hvorvidt et barn skulle tas hjem eller bli i Tyskland, krevde de norske myndigheter at barnets tilknytning til landet skulle være forankret i adopsjon eller statsborgerskap.

Røde Kors administrerte hjemsendelsen av barna. De som ikke var ønsket tilbake av sine mødre, fikk opphold på flere gjennomgangshjem og barnehjem før de siste ble adoptert i 1949.

Disse barna hadde en opprivende barndom. De hadde tilbragt den første tiden på Lebensbornhjem i Norge, deretter sendt til nytt barnehjem i Tyskland for senere å komme i en familie for en tid. Etter hjemkomsten, kom de til barnehjem og nye omgivelser og ble så senere adoptert bort til en ny familie. I tillegg måtte de lære seg norsk.

Og dette var også ehandicap i tillegg til alle andre de startet livet med i det norske samfunnet.

En del av barna ble igjen i Lebensbornhjemmene i Norge etter krigen. De var fra noen måneder til 4 år og noen ble født etter frigjøringen. De var omgitt av tysktalende pleiersker til langt ut i september 1945. Først da fikk de norsk personale. Disse barna snakket også bare tysk til den tid.

Krigsbarna er i dag organisert i Norge i Krigsbarnforbund.

I løpet av 1980 - 1990 - tallet er det utgitt flere dokumentarbøker om krigsbarnas skjebne i fredens Norge.

Svært mange av barna har lidd overlast - vært mobbeobjekt og lovlig vilt - utsatt for overgrep som på ingen måte kan rettferdiggjøres. Bøkene gir gode beskrivelser av menneskeskjebner.

Etter endringen av adopsjonsloven i 1986, som fastlegger adoptivbarnas rettighet til å få rede på sine foreldre, søker svært mange tilbake til sitt biologiske opphav.

D. KONKLUSJON

Bare i ett land i Europa fungerte Lebensborn under krigen som den pyntelige beskrivelsen lederne ga den etter freden, (Max Kollmann under Nürnbergprosessen), nemlig som en ren humanitær "karitativ" organisasjon, oppstått av omsorg for mor og barn, særlig for den ugifte mor og hennes barn.

Det var et velferdsaspekt ved Lebensbornpolitikken i Norge og tilsynelatende var virksomheten vellykket. Her fikk organisasjonen monopol på å ta seg av alle barn av norsk mor og tysk far, og særlig var det viktig at den her som ingen andre steder kunne fange opp alle soldatfedrene og deres barn. Den fikk fritt armslag uten konkurranse av noe slag. I virkeligheten kom Lebensborn i Norge til å virke som et tysk offentlig organ for velferd og omsorg for mødre og barn.

Men selv om Abteilung Lebensborn stort sett viste det pene ansiktet under arbeidet i Norge, så var hensikten med hjelpen klar. Det var den tyske nazistat som skulle disponere over barna når den tid kom!

Noen "gevinst" for Himmler og SS ble Lebensbornbarna i Norge aldri. "Rasemessig" oppnådde de ingen ting. Det ble ingen raseutvelgelse i Norge og den SS-propagandaen de utsatte mødrene for var dødfødt. Riktignok ble en del barn "fortysket". Men de fleste var da hos sine foreldre i tysk-norske ekteskap, eller tyske besteforeldre, og ikke hos tidligere SS-folk.

Det antall barn som kom til verden i Lebensborn, var minimalt i forhold til behovet for en gang i fremtiden å "nordisere" det Stor-Tyske Riket. I så måte ble Abteilung Lebensborn mislykket.

LITTERATURLISTE
VEDLAGG TIL RAPPORTEN OM LEBENSBORN.

FAGLITTERATUR:

Norge i krig : Bind 5, Hverdagsliv. Oslo 1990.
H.F.Dahl : Norsk Krigsleksikon, Oslo 1995.

Krigsbarnutvalgets innstilling (25/10-45).

General derPolizeiF.W.RedieSS-Füerein Grossgermanien. Folge II Schwertund Wiege.

M.HilleC.Henry :Lebensborne.V.Im Namen derRasse. Hamburg 1975.

Georg Lilienthal : Der "Lebensborn e.V." Ein Instrument nationalsozialistischer Rassenpolitik.
Frankfurt amMain 1993.

AndersChr.Gogstad: Helse og Hakekors. Alma Mater Forlag ASs. 193 - 195Lebensborn.
Ellingsen,WarringBjørnsdottir : Kvinner, Krig og Kjærlighet. Oslo 1995.

ARTIKLER:

Helge Paulsen :Lebensborne.V. Kontrast 1986nr.2/3.

Helge Paulsen :Lebensborn i Norge. Dagbladet, 21. mai 1976.

Siv Bohlin : Hjemsendelsen, Kontrast 1986, nr 2/3.

Frøy Kannert Istad : Juni 1945. Statens Interneringsleir for kvinner, Hovedøya.
Kontrast 1986 nr. 2/3.

Jacob R.Kuhle : "Tyskerjentene" Kontrast 1986,2/3.

Dagbladet : Reportasjer omLebensborn, 28/12, 29/12, 30/12, 31/12 1994.

Dagbladet : "Fødende kvinner foret medipropagande"
:"Mødrene måtte gjennomgå rasetest" 4. mai 1976.

DOKUMENTARROMANER:

VeslemøyKjendsli : Skammens barn. Oslo 1986.

Emilia Sommer : Tyskerungen. Oslo 1990.

Björg Bjørsvik : Nazibarn. Oslo 1993.

PerMalde : Kall vntde.Oslo 1991.

Asgeir Olden : Fødd skuldig. Oslo 1988.

Vidar HansenGrønli : Kjærlighet under hakekorset. Oslo 1989.

- 14 - Levendefødte norsk/tyiske barn 1940-1946

Sted	1940/41	1942	1943	1944	1945	1946	Sum
Bygder		750	1097	1199	1170	287	4503
Byer		617	800	882	710	124	3133
Sum	728	1367	1897	2081	1880	411	8364

Levendefødte norsk/tyisk barn født 1942

Fylke	Bygder	Byer	Totaltall		Pr. 10000 innb. 1936	Pr. 10000 innb. 1946
			Sum	%		
Østfold	23	18	41	3,0	2,4	2,3
Akershus	71	5	76	5,6	2,5	2,5
Oslo	0	114	114	8,3	4,0	4,0
Hedmark	29	3	32	2,3	2,6	1,9
Oppland	34	9	43	3,1	2,8	2,8
Buskerud	15	14	29	2,1	1,9	1,9
Vestfold	21	24	45	3,3	3,0	3,0
Telemark	6	24	30	2,2	2,3	2,3
Aust-Agder	17	15	32	2,3	5,1	4,3
Vest-Agder	29	37	66	4,8	7,2	7,0
Rogaland	32	79	111	8,1	5,6	5,5
Hordaland	49	60	109	8,0	3,8	3,6
Sogn og Fjordane	10	1	11	0,8	1,2	1,1
Møre og Romsdal	35	43	78	5,7	4,4	4,3
Sør-Trøndelag	59	67	126	9,2	6,6	6,5
Nord-Trøndelag	62	12	74	5,4	7,1	7,0
Nordland	74	34	108	7,9	5,8	5,0
Troms	89	37	126	9,2	11,5	11,1
Finnmark	95	21	116	8,5	36,0	19,7
Sum	750	617	1367	100,0	4,6	4,3

Levendefødt norsk/tyiske barn 1944

Fylke	Bygder M	Byer M	Totaltall		Pr. 10000 innb. 1936	Pr. 10000 innb. 1946
			Alle	%		
Østfold	32	29	61	2,9	3,5	3,4
Akershus	91	0	91	4,4	3,0	3,0
Oslo	0	128	128	6,2	4,5	4,5
Hedmark	54	4	58	2,8	4,7	3,4
Oppland	55	13	68	3,3	4,5	4,4
Buskerud	33	23	56	2,7	3,7	3,7
Vestfold	46	42	88	4,2	5,9	6,0
Telemark	16	24	40	1,9	3,1	3,0
Aust-Agder	30	23	53	2,5	8,5	7,1
Vest-Agder	36	27	63	3,0	6,9	6,7
Rogaland	72	96	168	8,1	8,5	8,3
Hordaland	108	163	271	13,0	9,4	9,1
Sogn og Fjordane	12	2	14	0,7	1,5	1,4
Møre og Romsdal	80	58	138	6,6	7,8	7,5
Sør-Trøndelag	96	102	198	9,5	10,4	10,2
Nord-Trøndelag	66	16	82	3,9	7,9	7,8
Nordland	148	64	212	10,2	11,4	9,8
Troms	130	44	174	8,4	15,9	15,3
Finnmark	94	24	118	5,7	36,6	20,1
Sum	1199	882	2081	100,0	6,9	6,6

Levendefødte norsk/tyiske barn 1943

Fylke	Bygder	Byer	Totaltall		Pr. 10000 innb. 1936	Pr. 10000 innb. 1946
			Sum	%		
Østfold	25	23	48	2,5	2,8	2,7
Akershus	94	4	98	5,2	3,2	3,3
Oslo	0	177	177	9,3	6,2	6,2
Hedmark	39	3	42	2,2	3,4	2,5
Oppland	48	9	57	3,0	3,7	3,7
Buskerud	32	18	50	2,6	3,3	3,3
Vestfold	30	31	61	3,2	4,1	4,1
Telemark	17	26	43	2,3	3,4	3,3
Aust-Agder	22	18	40	2,1	6,4	5,3
Vest-Agder	31	27	58	3,1	6,3	6,2
Rogaland	46	82	128	6,7	6,5	6,3
Hordaland	73	106	179	9,4	6,2	6,0
Sogn og Fjordane	7	1	8	0,4	0,9	0,8
Møre og Romsdal	52	42	94	5,0	5,3	5,1
Sør-Trøndelag	107	88	195	10,3	10,3	10,1
Nord-Trøndelag	60	10	70	3,7	6,7	6,6
Nordland	148	57	205	10,8	11,1	9,5
Troms	132	45	177	9,3	16,2	15,6
Finnmark	134	33	167	8,8	51,8	28,4
Sum	1097	800	1897	100,0	6,3	6,0

Levendefødte norsk/tyiske barn 1945

Fylke	Bygder	Byer	Totaltall		Pr. 10000 innb. 1936	Pr. 10000 innb. 1946
			Sum	%		
Østfold	38	22	60	3,2	3,5	3,4
Akershus	95	4	99	5,3	3,2	3,3
Oslo	0	88	88	4,7	3,1	3,1
Hedmark	52	2	54	2,9	4,4	3,2
Oppland	39	6	45	2,4	3,0	2,9
Buskerud	25	17	42	2,2	2,8	2,8
Vestfold	40	39	79	4,2	5,3	5,4
Telemark	25	21	46	2,4	3,6	3,5
Aust-Agder	15	14	29	1,5	4,7	3,9
Vest-Agder	31	28	59	3,1	6,4	6,3
Rogaland	59	79	138	7,3	7,0	6,8
Hordaland	79	140	219	11,6	7,6	7,3
Sogn og Fjordane	21	1	22	1,2	2,4	2,3
Møre og Romsdal	63	59	122	6,5	6,9	6,7
Sør-Trøndelag	107	72	179	9,5	9,4	9,2
Nord-Trøndelag	84	14	98	5,2	9,4	9,3
Nordland	203	55	258	13,7	13,9	11,9
Troms	142	34	176	9,4	16,1	15,5
Finnmark	52	15	67	3,6	20,8	11,4
Sum	1170	710	1880	100,0	6,3	6,0

Levendefødte norsk/tyiske barn 1946

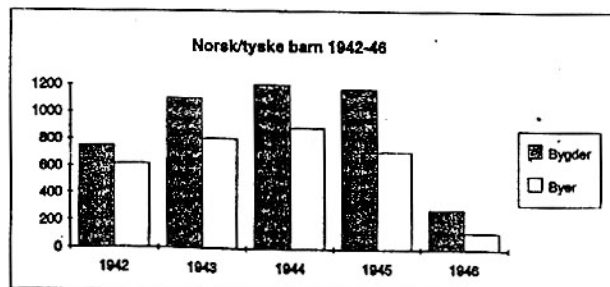
Fylke	Bygder M	Byer M	Totaltall		Pr. 10000 innb. 1936	Pr. 10000 innb. 1946
			Alle	%		
Østfold	9	7	16	3,9	0,9	0,9
Akershus	27	0	27	6,6	0,9	0,9
Oslo	0	24	24	5,8	0,8	0,8
Hedmark	17	2	19	4,6	1,5	1,1
Oppland	16	0	16	3,9	1,1	1,0
Buskerud	7	5	12	2,9	0,8	0,8
Vestfold	7	2	9	2,2	0,6	0,6
Telemark	7	3	10	2,4	0,8	0,8
Aust-Agder	9	0	9	2,2	1,4	1,2
Vest-Agder	12	6	18	4,4	2,0	1,9
Rogaland	7	4	11	2,7	0,6	0,5
Hordaland	8	22	30	7,3	1,0	1,0
Sogn og Fjordane	0	0	0	0,0	0,0	0,0
Møre og Romsdal	19	7	26	6,3	1,5	1,4
Sør-Trøndelag	22	16	38	9,2	2,0	2,0
Nord-Trøndelag	25	7	32	7,8	3,1	3,0
Nordland	63	16	79	19,2	4,3	3,7
Troms	29	3	32	7,8	2,9	2,8
Finnmark	3	0	3	0,7	0,9	0,5
Sum	287	124	411	100,0	1,4	1,3

NOR42-46.XLS

Levendefødte norsk/tyiske barn 1940-1946

Sted	1940/41	1942	1943	1944	1945	1946	Sum
Bygder		750	1097	1199	1170	287	4503
Byer		617	800	882	710	124	3133
Sum	728	1367	1897	2081	1880	411	8364

Tallet for 1940 og 1941 er slått sammen, for det var kun 2 levendefødte norsk/tyiske barn i 1940

Nye tall om «tyskerbarna»

For første gang i Norge publiseres tall som viser hvor i landet de såkalte tyskerbarna ble født. Overraskende mange ble født i Bergen, som den gang var eget fylke. Svært få ble født i Sogn og Fjordane.

ÅSMUND EGELAND

Det er bergenseren Jan Eidi, prosjektleder for «Norge under okkupasjonen», som har samlet inn de interessante opplysningene. Tallene, som aldri før har vært publisert, er innhentet fra Statistisk sentralbyrås arkiver i Kongsvinger. Således er materialet en del av Norges offisielle statistikk.

8364 barn

Det er registrert til sammen 8364 krigsbarn med norsk mor og tysk far i årene 1940 til 1946. Mange av disse barna er født på tysk-drevne lebensborn-institusjoner flere steder i landet, blant annet på Hurdals Verk, Klekken turisthotell, Dr. Holms Hotell på Geilo, Hasbjør Hotell i Brumunddal og barnehjem på Godthaab i Bærum, Stalheim Turisthotell på Voss og Moldegaard i Os.

Det er først fra og med 1942 det finnes fødselstall fordelt på fylker, byer, bygder og kjønn. I årene 1942-46 ble det i Hordaland født 808

tysk/norske barn. 491 av disse ble født i Bergen.

Flest i Bergen

Det tilsvarende tallet for Oslo er 531. Disse to by-tallene er interessante. Det viser seg nemlig at det totalt sett ble født nesten like mange tyskerbarn i Bergen som i Oslo, til tross for at Oslo hadde nærmere tre ganger så mange innbyggere som Bergen. Fra 1944 til 1946 ble det faktisk født flere tyskerbarn i Bergen enn i Oslo.

Sogn og Fjordane ligger lavest i landet. Fra 1942 til 1946 ble det bare født 55 tysk/norske barn. Dette henger slett ikke bare sammen med det lave folketallet i fylket. Mens det i Sogn og Fjordane ble født 5,7 tyskerbarn pr. 10.000 innbyggere, ble det i Finnmark født hele 80,1 barn pr 10.000 innbyggere. Til sammen ble det født 471 tyskerbarn i Finnmark.

Bare fem i Florø

I Florø, som er Sogn og Fjordanes eneste by, ble det født bare fem barn med tysk far og norsk mor i de fem årene fra 1942 til 1946.

LEBENSBOERN. Mange av de 8364 barna med norsk mor og tysk far ble født på tysk-drevne lebensborn-institusjoner flere steder i landet. FOTO: NTB-arkiv

Dette er et lavt tall, når en vet at stedet hadde et betydelig innrykk av tyske soldater i forbindelse med den såkalte Festung Norwegen som tyskerne opprettet langs norskekysten. Forskere kan nå spørre seg hva som er årsaken til dette.

Det ble født flest tyskerbarn på landsbygda. Fra 1942-46 ble det født 4503 barn i bygder rundt om i lan-

det, mens 3133 ble født i byer. Fordelingen er jevn mellom guttebarn og jentebarn, med en liten overvekt av gutter.

Færrest på Østlandet

Regnet etter landsdeler, skiller Østlandet seg ut med få tysk/norske krigsbarn. Vestlandet (Hordaland og Rogaland), Trøndelags-fylkene og Nord-Norge har flest.

Det går også fram av rapporten at av Norges ca. 400.000 kvinner mellom 15 og 50 år, hadde ca. 70.000 forhold til tyske soldater. Det var ca. 360.000 tyske soldater i Norge under krigen.

Det viser seg også at Norge har langt flere tyskerbarn enn Danmark. Det danske Justisministeriet oppgir antall barn til 5579, mens det i Norge var 8364.

(Enkelte opererer med et høyere antall tyskerbarn i Norge, kanskje 10.000, på grunn av fødslene som skjedde i skjul, og som dermed er forblitt ukjente.) I 1946, året etter at det ble fred, ble det født 224 gutter og 187 jenter med tysk far/norsk mor her i landet. Flest av dem ble født i Trøndelag og Nordland. Ingen ble født i Sogn og Fjordane det året.

BLA. FOTO

I Dronningens gate 6, hvor Kystdirektoratet nå holder til, lå Hotell Stinx, bordell for okkupasjonsmakten.

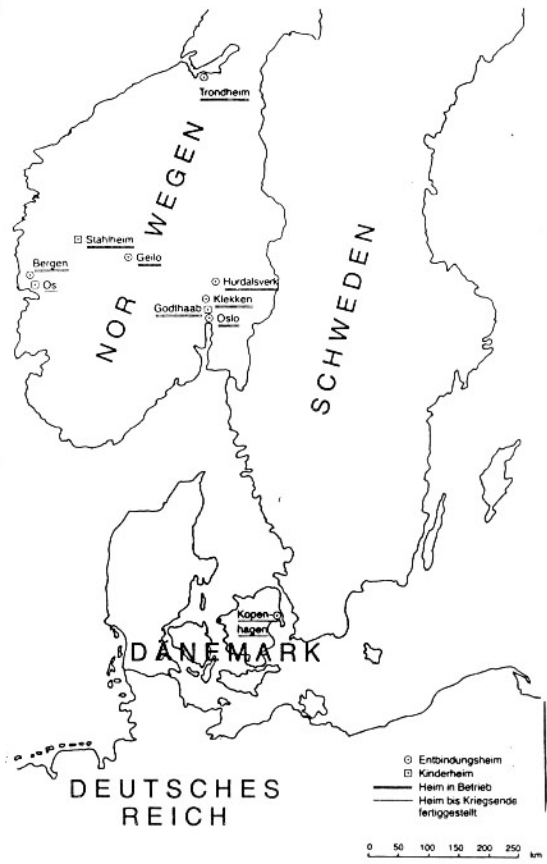
TYSKE BORDELLER OG FØDEHJEM

I Oslo hadde tyskerne egne bordeller medprostituerte, visstnok innført fra Paris, som jevnlig ble kontrollert av egne leger. I Dronningens gate 6, hvor Kystdirektoratet holder til i dag, fantes et likt hus. 1. etasje var for varmlidende, 2. etasje for underoffiserer, mens 3. etasje var forbeholdt høyere offiserer.

Det tyske sikkerhetspoliti og Wehrmacht hadde i krigsårene sammen med lokale myndigheter opprettet flere hjem eller arbeidsanstalter som først og fremst var beregnet for kvinner som var gravide med tyske soldater. Interneringen i disse hjemmene

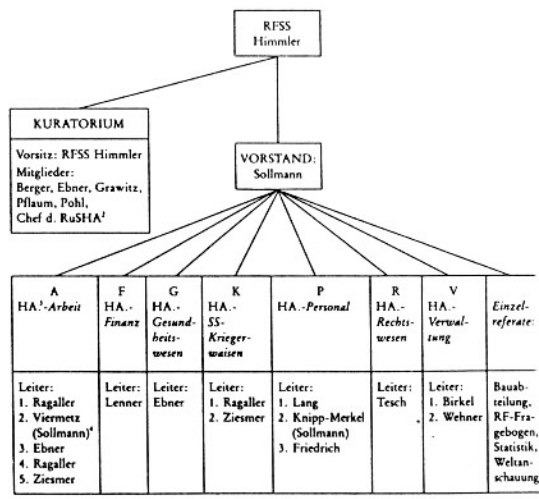
nater. Blant disse kan nevnes: Klekken fødehjem, Hurdal Verk, Stalheim turisthotell, Moldegård, Godthåp i Bærum, Sandvollen, Hovelsåsen, Kråkebergsletta (Balsjord), Selbuleiren og Bjørøya interneringsleir ved Krøderen. Dessuten ble det opprettet leire i de fleste større byer, som Stavanger, Bergen, Trondheim, Narvik og Tromsø.

Disse «fødehjem» sto under kontroll av Lebensborn i Norge, organisasjonen som sto ansvarlig for barn som hadde tyske fedre. De mest kjente blant fødehjemmene var Klekken og Hurdal verk. Av de ca. 9.000 tyskerbarn født i Norge under krigen, ble omlag 250 sendt til Tyskland som adoptivbarn.¹

Anhang

Die Führung des „Lebensborn e.V.“ 1940/45¹

¹ Als Vorlage diente das Organisationschema, das Sollmann für das Nürnberger Gericht angefertigt hat: NO-4153. Dok. B. II-C. Gedächtnislicher Sollmanns wurden berichtigt.
² 1. Panke, 2. Hofmann, 3. Hildebrandt, 4. Turner.
³ HA. = Hauptabteilung.
⁴ nur nominell.

- RuS-
  - RuSHA
  - SD
  - SDHA
  - SDHA
  - Sig.
  - SSHA
  - SSPHA
  - StAL
  - StHA
  - UNRRA
  - Vers.
  - VO
  - VOMI
  - VWHA
  - VVHA
- Rasse- und Siedlungs-
  - Rasse- und Siedlungshauptamt
  - Sicherheitsdienst
  - SD-Hauptamt
  - Sammlung
  - SS-Hauptamt
  - SS-Personalhauptamt
  - Staatsarchiv Leipzig
  - Stabshauptamt (des RKFDV)
  - United Nations Relief and Rehabilitation Administration
  - Versicherung
  - Verordnung
  - Volksdeutsche Mittelstelle
  - Verwaltungs- und Wirtschaftshauptamt
  - Wirtschafts- und Verwaltungshauptamt-SS